

زادروز ابوریحان بیرونی دانشمند بزرگ ایرانی

ابوریحان محمد بیرونی دانشمند بزرگ ایرانی 15 سپتامبر 973 میلادی در منطقه خوارزم که در قلمرو دولت سامانیان بود به دنیا آمد. طبق تقویم میلادی قدیم (ژولیان)، بیرونی پنجم سپتامبر آن سال متولد شده بود.

زادروز ابوریحان بیرونی دانشمند بزرگ ایرانی

ابوریحان محمد بیرونی دانشمند بزرگ ایرانی 15 سپتامبر 973 میلادی در منطقه خوارزم که در قلمرو دولت سامانیان بود به دنیا آمد. طبق تقویم میلادی قدیم (ژولیان)، بیرونی پنجم سپتامبر آن سال متولد شده بود. زادگاه او که در آن زمان روستای کوچکی بود بعداً به **171#& بیرونی**؛ تجدید نام داده شده است. بیرونی که 75 سال عمر کرد 13 دسامبر سال 1048 میلادی (22 آذر) در شهر غزنه (افغانستان امروز) وفات یافت.

بیرونی در ریاضیات، هیات (علوم فضایی)، فیزیک، زمین شناسی و جغرافیا سرآمد دانشمندان عصر خود بوده است. دائرة المعارف علوم چاپ مسکو ابوریحان را دانشمند همه قرون و اعصار خوانده است. در بسیاری از کشورها نام بیرونی را بر دانشگاهها، دانشکده ها و تالار کتابخانه ها نهاده و به او لقب **171#& استاد جاوید**؛ داده اند. یک فرورفتگی در کره ماه به نام فارابی اسم گذاری شده است.

بیرونی گردش خورشید، گردش محوری زمین و جهات شمال و جنوب را دقیقاً محاسبه و تعریف کرده است. خورشید گرفتگی هشتم آوریل سال 1019 میلادی را در کوههای لغمان (افغانستان کنونی) رصد و بررسی کرد و ماه گرفتگی سپتامبر همین سال را در غزنه به زیر مطالعه برد.

در زمان بیرونی، سامانیان بر شمال شرقی ایران شامل خراسان بزرگتر، خوارزم و همه منطقه "فرارود" به پایتختی بخارا، زبیریان بر گرگان و مازندران و مناطق اطراف، بوئیان بر سایر مناطق ایران تا بغداد، و بازماندگان صفاریان بر سیستان بزرگتر حکومت می کردند و غزنویان ترک هم بر جنوب ایران خاوری (مناطق مرکزی و جنوبی افغانستان امروز) و همه آنان مشوق دانش و ادبیات فارسی بودند و سامانیان بیش از دیگران در این راه اهتمام داشتند. بیرونی که در جرجانیه خوارزم نزد ابونصر منصور تحصیل علم کرده بود مدتی نیز در گرگان تحت حمایت مادی و معنوی زبیریان که مرداویز سر دودمان آنها بود به تحقیق پرداخته بود و پس از آن تا پایان عمر در ایران خاوری آن زمان (افغانستان امروز) به پژوهش های علمی خود ادامه داد. با این که محمود غزنوی میانه بسیار خوبی با بیرونی نداشت و وسائل کافی برای تحقیق در اختیار او نبود ولی این دانشمند لحظه ای از تلاش برای تکمیل تحقیقات علمی خود دست نکشید.

بیرونی که بر زبانهای یونانی، هندی، عربی و حتی **171#& بربر**؛ هم تسلط داشت کتب و رسالات متعدد که شمار آنها را زائد بر 146 گزارش کرده اند نوشت که جمع سطور آنها بالغ بر 13 هزار است. مهمترین آثار او **171#& تفهیم**؛ در ریاضیات و نجوم، **171#& آثار باقیه**؛ در تاریخ و جغرافیا، **171#& قانون مسعودی**؛ که نوعی دائرة المعارف است و کتاب **171#& هند**؛ درباره اوضاع این سرزمین از تاریخ و جغرافیا تا عادات و رسوم و طبقات اجتماعی آن. بیرونی کتاب دائرةالمعارف خود را به نام سلطان مسعود غزنوی حاکم وقت کرد، ولی هدیه او را که سه بار شتر سکه نقره بود نپذیرفت و به او نوشت که کتاب را به خاطر خدمت به دانش و گسترش آن نوشته است، نه پول.